

Bc. Dominika Bernáthová

Španělská a česká frazeologie a idiomatika s přihlédnutím k publicistickým textům

Oponentský posudek diplomové práce

Diplomová práce Bc. Dominiky Bernáthové se zabývá korespondencemi a rozdíly mezi španělskými a českými frazémy. Zkoumané výrazy jsou abstrahovány z novinových článků, následně klasifikovány a v omezené míře i komentovány. Struktura práce odpovídá obvyklému úzu: nejprve jsou představena teoretická východiska, následně je přikročeno k praktické části a na závěr přichází shrnutí poznatků.

Práce jako celek se vyznačuje velmi pěkným a kultivovaným vyjadřováním autorky. Text je dobře členěn, a ponecháme-li stranou některé drobné nedostatky způsobené zřejmě spěchem při dokončování (občasné překlepy, používání *ñ* v češtině a naproti tomu *ň* ve španělštině apod.), působí práce, jejíž formální úprava jistě nebyla jednoduchá vzhledem k množství jazykových příkladů, které autorka uvádí, přehledně a orientace v ní je relativně snadná, což vzhledem k tomu, jak obtížně je zvolené téma uchopitelné a zpracovatelné, velmi oceňuji.

V úvodní části se autorka nejprve zastavuje u vymezení disciplíny frazeologie v české a španělské tradici. Snaží se přinést přehled jednotlivých přístupů i terminologie, kterou používají, a porovnat je mezi sebou. Vzhledem k velké nejednotnosti, která zde panuje, i nejednoznačnosti některých termínů se jedná o úkol velmi náročný a oceňuji způsob, jímž se s ním autorka vyrovnala.

Poněkud hůře je zpracována část, která se zabývá charakteristikou publicistického stylu. Zde se poprvé objevuje jeden z rysů, který dle mého názoru negativně ovlivňuje i celý zbytek práce: nepřehledné mísení otázek týkajících se češtiny a těch, které souvisí se španělštinou. Autorka zde dostatečně jasně nerozlišuje, k jakému jazyku se teoreticky vyjadřuje, nakolik je závěry, které vyslovuje o češtině, možné vztáhnout i na španělštinu. Chvillemi tak text působí, jako kdyby autorka oba jazyky považovala za jediný celek, což se vzhledem ke spíše kontrastivnímu charakteru práce jeví jako problematické. Zatímco v prvních kapitolách teoretické části věnovaných přímo frazeologii ještě důsledně oddělovala přístup český a španělský, přičemž se následně pokoušela o jejich srovnání, zde jsou citovány prakticky jen práce českých autorů, přičemž není jasně řečeno, jakým způsobem se uvedené poznatky (ne)dají aplikovat na španělštinu. Tato část by byla

výrazně lepší, kdyby ji autorka byla vypracovala podle stejného modelu jako kapitoly o frazeologii, tj. stručný přehled českého přístupu, přehled přístupu španělského, jejich porovnání a upozornění na shody a rozdíly.

Zhodnocení praktické části je pro mne dosti obtížné. Na jednu stranu jsem si vědoma velikého množství poctivé a náročné práce i času, které do její přípravy autorka vložila. Zároveň však nemohu opominout některé nedostatky, jež tato vykazuje, a to především v samotném přístupu k získávání jazykové materie a jejímu zpracovávání.

Jak již bylo řečeno v úvodu posudku, autorka získala jazykové vzorky z novinových článků dostupných na internetu. Na tom by nebylo nic špatného, pokud by hlavním cílem práce bylo poukázání na roli, již frazémy zastávají v rámci publicistického stylu. Cíle, které autorka sleduje, jsou bohužel jiné a tento způsob získávání materiálu pro ně není právě vhodný.

Autorka v průběhu 21 dnů přečetla vždy 5 náhodně vybraných článků ze 4 periodik (2 španělská a 2 česká), z těchto článků vybrala všechny konstrukce, které považovala za frazémy, a následně k nim ve slovnících a vlastní slovní zásobě hledala české nebo španělské protějšky. Na základě této analýzy pak sestavuje přehled korespondencí mezi češtinou a španělštinou založený na míře shody mezi španělským frazémem a jeho českým respondentem (případně i naopak, jak jsem z práce pochopila). Tento postup je bohužel problematický zejména kvůli jeho arbitrarnosti, v dnešní době jednojazyčných i vícejazyčných korpusů bychom ho mohli označit za překonaný. Autorka tímto velmi náročným způsobem získala celkem 474 českých i španělských frazémů, což je jistě číslo úctyhodné, problémem je však jeho výpovědní hodnota, právě vzhledem k tomu, jakým způsobem byly vybírány zdrojové texty.

Musím na tomto místě znovu zdůraznit, že za předkládanou práci se zjevně ukrývá mnoho hodin trpělivé práce spojené se získáváním a následným tříděním jazykového materiálu, což je fakt, který by v žádném případě neměl být opomenut, a to ani ve světle některých dalších výtek, které k praktické části musím zmínit.

V úvodní kapitole praktické části (kap. 5.1) je popsána metodologie, k níž se autorka uchýlila. Bohužel zde zcela postrádám jakékoli přesnější vymezení toho, co ještě považuje za frazém a co nikoli. V teoretické části práce se zastavuje u problematiky vymezení frazému a u otázky metafory, traktuje je však zcela odděleně a nijak nezmiňuje, jaký je mezi nimi vztah, nenaznačuje „dělicí čáru“ mezi metaforou a frazémem, zároveň

však také nikde neříká, že by je považovala za totéž. V praktické části pak logicky nastává problém s tím, že není jasné, nakolik metafory jsou, či nejsou předmětem zkoumání. Mohla by se u tohoto autorka pozastavit u obhajoby?

Co se týče samotných frazémů, které byly vybrány, a jejich překladů, chtěla bych vyzdvihnout snahu co nejpřesněji je začlenit do jednotlivých tříd podle bazových komponentů. Toto je zpracováno skutečně pečlivě a svědomitě. Problematičtější je však následné nakládání s konkrétními frazémy. Zde se totiž v plné míře projevuje problém, na nějž jsem již upozornila dříve. Autorka zkoumá španělštinu dohromady s češtinou a nikde nestanovuje, co je jazykem výchozím. České a španělské frazémy se pak v jednotlivých skupinách objevují vedle sebe, jednou je český překládán do španělštiny, jednou je tomu naopak. Výsledkem je pak dosti nepřehledná směsice získaná z obou jazyků, a vyslovování obecných závěrů na jejím základě je tak logicky problematické.

Autorka v práci dělí české a španělské frazémy podle míry korespondence (zda jsou formálně shodné, mírně odlišné, případně pro stejný význam existují v obou jazycích frazémy formálně zcela se lišící). Tato pozorování pak na konci každé kapitoly shrnuje do koláčových grafů. Pominu-li fakt, že tato grafická zobrazení jsou při černobílém tisku bohužel prakticky nerozlučitelná, není mi příliš jasné, jakým způsobem autorka došla k číslům, jež uvádí. V předcházejícím textu jsou vždy uvedeny navrhované překlady španělských nebo českých frazémů, autorka však většinou nezmiňuje, do které skupiny ,z grafu je zařazuje. V mnoha případech pak uvádí frazémy z druhého jazyka, které jsou formálně podobné, mají však poněkud jiný význam. Není mi tedy jasné, nakolik tyto tvoří, či netvoří součást finálních výsledků.

Jako příklad uvedu frazémy s komponentem *vítr*, které autorka zmiňuje v kapitole 5.4. Komentuje zde získané příklady *viento a favor*, *viento de cola* a české *vzít někomu vítr z plachet*. Konstatuje, že španělské frazémy mají význam „s pomocí (něčeho)“, čemuž se v češtině blíží výraz *hnát někomu vítr do plachet*, zatímco *vzít někomu vítr z plachet* znamená „zabránit někomu v plánované činnosti.“ (cf. str. 73) . Nerozumím tomu, zda české a španělské frazémy tedy chápe jako částečně ekvivalentní (viz graf na str. 75), či nikoli. Osobně pak nejsem přesvědčena o tom, že by *viento a favor* mělo stejný význam jako české *hnát někomu vítr do plachet*. Španělský výraz bych spíše přirovnala k českému spojení *příznivý vítr*. To však autorka nezmiňuje a zřejmě ho nebere v úvahu. Nemohlo by toto zkreslit výsledky? Mohla by autorka u obhajoby více rozvinout, jak konkrétně při třídění frazémů podle míry ekvivalence postupovala?

Pokus o statistické zhodnocení je pak dále problematický právě vzhledem k poněkud nešťastnému způsobu, jakým byla shromažďována data. Jako zcela irelevantní se jeví tabulka s frekvencí výskytu jednotlivých typů frazémů ve zkoumaných textech. Uváděná čísla se mi vzhledem k tomu, že při práci nebyl užit žádný rozsáhlejší korpus s přesně daným počtem pozic, jeví jako zcela nic neříkající.

Závěrem svého hodnocení tedy musím konstatovat, že i přes nesporné úsilí, které bylo jejímu zpracování věnováno, vykazuje bohužel práce řadu nedostatků, které jsou dány především poněkud nevhodným přístupem k problematice a nešťastně zvolenou metodologií, jež autorce paradoxně velmi znesnadnila práci a učinila zkoumanou materii těžko uchopitelnou. Navzdory těmto obtížím nicméně práci charakterizuje i pěkné vyjadřování a solidní práce se sekundární literaturou. Dominika Bernáthová dle mého názoru prokázala jazykový cit a také schopnost abstrakce, která je pro lingvistiku velmi důležitá. Ve světle výše řečeného tedy doporučuji práci k obhajobě a předběžně ji hodnotím známkou *dobře*.

V Praze 27. ledna 2016

PhDr. Dana Kratochvílová, Ph.D.